

Livskvalitet i Europa: Tendenser 2003–2012

Resumé

Indledning

I den europæiske undersøgelse af livskvalitet undersøges de flerdimensionelle områder af livskvalitet med fokus på forskellige hverdagsaspekter (som f.eks. forhold til familie og venner) og forhold, der er relevante for de grundlæggende retsprincipper (f.eks. boligforhold og sociale spændinger). Også økonomiske faktorer – såsom evnen til at få indkomsten til at slå til, materielt afsavn og økonomisk status – er i høj grad med til at påvirke livskvalitet. Eurofound har til dato afviklet tre runder af livskvalitetsundersøgelsen – nemlig i 2003, 2007 og 2011 – og en sammenligning af resultaterne over tid kan dokumentere tendenser og ændringer, konvergens eller stabilitet i og mellem EU's medlemsstater.

I denne rapport undersøges mønstrene for stabilitet eller forandring af livskvaliteten for EU's befolkning på 18 år og derover gennem de seneste ti år. Der fokuseres særlig på forskelle mellem forskellige landegrupper, der er inddelt efter datoen for deres tiltrædelse af EU (før eller efter 2004), virkningen af den økonomiske krise, samt deres type af velfærdsordning. Der er også særligt fokus på situationen for dårligt stillede personer, nemlig personer med lav indkomst, ældre i EU-12, eneforsørgere og langtidsledige.

Politisk kontekst

Mange af de faktorer, der påvirker livskvaliteten, har både en national og en tværnational dimension. Livskvalitet tager udgangspunkt i den enkeltes velfærd og i den sociale samhørighed i samfundene. I forbindelse med lanceringen af den sociale investeringspakke fra 2013 opfordrede Europa-Kommissionen medlemsstaterne til at prioritere sociale investeringer og modernisere deres velfærdsstater med henblik på at imødegå væsentlige udfordringer – store økonomiske problemer, stigende fattigdom og social eksklusion samt en rekordstor arbejdsløshed (særlig blandt unge). Disse følger sig til de allerede eksisterende udfordringer med befolkningens aldring og færre personer i den erhvervsaktive alder.

Over de næste få år vil et af fokusområderne for Europa 2020, med den tilhørende beskæftigelsespakke og sociale investeringspakke, være at finde løsninger på problemer, der er opstået som følge af den økonomiske afmatning og de sociale konsekvenser heraf. Det er vigtigt at vide, hvilke konsekvenser krisen og de deraf følgende beskæringer af de nationale budgetter har medført for den subjektive livskvalitet og kvaliteten af samfundet. Et andet vigtigt forhold er konvergens – indsnævring af forskellene mellem EU-landene og deres regioner og nedbringelse af ulighederne mellem de velstillede og dårligt stillede samfundsgrupper.

Væsentligste resultater

Den subjektive velfærd har været stabil over de seneste ti år i EU som helhed. I de medlemsstater, der havde den laveste score i 2003, steg velfærden, mens de fleste øvrige medlemsstater har fremvist en mere eller mindre stabil score. Den vigtigste undtagelse er Grækenland, hvor der i kølvandet af den økonomiske krise er sket et kraftigt fald mellem 2007 og 2011 både med hensyn til tilfredshed med tilværelsen og lykke.

I de fleste tilfælde melder de lande, der havde højere niveauer af tilfredshed med tilværelsen i 2007, om faldende tilfredshed i 2011, mens de lande, der havde de laveste tilfredshedsniveauer i 2007, generelt berettede om stigninger i 2011. Niveaulet for lykke faldt i de fleste lande mellem 2007 og 2011. I disse økonomiske krisetider er det de ledige, navnlig langtidsledige og uarbejdsdygtige, der melder om de laveste niveauer af subjektiv velfærd.

Andelen af husholdninger under økonomisk pres er stigende i Europa, og der er sket en stigning i andelen af personer, der har vanskeligt ved at få indkomsten til at slå til, navnlig blandt personer i det nedre indkomstkvarter. Forskellene i subjektiv velfærd mellem indkomstkvarter er stigende.

Personer i aldersgruppen 50–64 år oplever et relativt lavt niveau af tilfredshed med tilværelsen og lykke, og kløften mellem denne gruppe og andre aldersgrupper øges.

Tilfredsheden med familie og det sociale liv forblev høj og relativt stabil mellem 2003 og 2011. Med hensyn til balancen mellem arbejdsliv og fritid vendte niveauet for ansatte, der rapporterede at være for trætte efter arbejdet til at udføre huslige pligter, i 2011 tilbage til niveauet i 2003 efter et fald i 2007, mens andelen af personer, der beredte at have vanskeligt ved at leve op til deres familieansvar, forblev stabil. Andelen af personer, der beredte om koncentrationsbesvær på arbejdet på grund af kravene i hjemmet, er steget lidt.

Den mangeårige tendens til et stigende antal boligejere er gået i stå. Større politisk bevågenhed om levevilkårene siden 2007 kan imidlertid, trods den økonomiske krise, have bidraget til en forbedring, eller i det mindste en fastfrysning, af levevilkårene (for så vidt angår boligforhold og miljø) for de mest udsatte grupper.

Tilfredsheden med helbredet faldt i perioden mellem 2003 og 2011, navnlig for personer i det nedre indkomstkvarteril. Tilfredsheden med helbredet i de øst- og centraleuropæiske medlemsstater er steget, men ligger fortsat langt under niveauet for resten af EU.

Tilfredsheden med uddannelsen ligger fortsat på et stabilt niveau. Opfattelsen af kvaliteten af sundhedsydelser, uddannelse og børnepasningsordninger var relativt uændret. Opfattelsen af kvaliteten af den offentlige transport forbedredes, mens opfattelsen af kvaliteten af de offentlige pensionsordninger forværredes.

Det gennemsnitlige niveau af tillid til andre mennesker faldt mellem 2003 og 2011, og der skete et endnu mere markant fald i tilliden til institutioner. Imidlertid synes den rapporterede spænding mellem de sociale grupper i EU (målt flerdimensionelt) at være faldende, med undtagelse af EU 12, hvor spændingerne mellem grupper af forskellig race og etnicitet synes at være steget mellem 2007 og 2011 efter et fald mellem 2003 og 2007. Opfattelsen af spændingerne mellem rige og fattige steg mellem 2007 og 2011. Ændringer i livskvalitet forbindes med tillid til andre mennesker og opfattelsen af sociale spændinger. Større tillid til andre mennesker er lig med bedre livskvalitet, mens en stigning i opfattelsen af sociale spændinger forbindes med reduceret livskvalitet.

Politiske anbefalinger

- Niveauet af tilfredshed med tilværelsen og lykke er stigende i de lande, der scorede dårligst i 2003, men det halter fortsat langt efter niveauet i resten af EU. Der er behov for samhørighedspolitikker og investeringer i sociale politikker for at løse disse problemer.

- Små fald i opfattelsen af lykke og tilfredshed med tilværelsen i EU 15 skyldes den økonomiske krise. I de tilfælde, hvor regeringerne har begrænsede økonomiske ressourcer til rådighed, må de finde nye måder at støtte personer, der befinder sig i en vanskelig situation, på, f.eks. ved at udvikle støttestrukturer og bistå med gældsforvaltning.
- Også arbejdstagerne er under stærkt pres som følge af den økonomiske krise. Hvis krisen varer ved, kan det føre til en stigende opfattelse af udbrændthed; arbejdsgiverne bør derfor være mere opmærksomme på balancen mellem arbejde og fritid.
- Ældre arbejdstagere, der mister deres job, er i stor risiko for at blive langtidsløse. Desuden kan en ældre arbejdstager, der mister sit job, risikere større helbredsproblemer. For at sikre, at arbejdstagerne er økonomisk aktive så længe som muligt, bliver de enkelte landes regeringer og arbejdsmarkedsparter nødt til at udforme seniorpolitikker, der tager hele arbejdslivsaspektet i betragtning.
- Faldende tillid til offentlige institutioner vækker bekymring, navnlig i EU 15, og tilliden til sådanne institutioner er fortsat lav i EU 12. Det er derfor vigtigt fortsat at investere i institutionel kapacitet både på nationalt plan og på EU plan. Samtidig skal regeringerne styre forventningerne til, hvad offentlige institutioner kan og ikke kan levere.
- De rapporterede spændinger mellem grupper af forskellig race og etnicitet er steget, særlig i visse EU 12-medlemsstater, men generelt er de rapporterede spændinger lavere end i EU 15. Forskelle i immigrationsmønstre og intern etnisk mangfoldighed skal tænkes ind, når der udformes og gennemføres politikker for social samhørighed.
- Analysen viser, at der er gode argumenter for en mere aktiv strategi for social beskyttelse. I nedgangstider har en lavere husstandsindkomst en endnu større negativ indflydelse på livskvaliteten. Der bør med nationale politikker og EU-politikker sættes på forebyggende tiltag, der hjælper borgerne med at forberede sig på perioder med ledighed, f.eks. ved at tilskynde til større opsparing, fremme deltagelse i livslang læring for at forbedre beskæftigelsesegnetheden samt ved at støtte jobsøgning.

Yderligere oplysninger

Rapporten "Quality of Life in Europe: Trends 2003 2012" (Livskvalitet i Europa: Tendenser 2003–2012) findes på <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1364.htm>.

Kontakt Robert Anderson, kontorchef, på rma@eurofound.europa.eu for yderligere oplysninger.